

DOĞA HAKLARINDAN SORUMLU GENEL BAŞKAN YARDIMCILIĞI 15 AĞUSTOS 2019 GÜMÜŞHANE SAHA GEZİSİ RAPORU

I - GEZİ HEYETİNDE YER ALANLAR

CHP Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Denizli Milletvekili Gülizar BİÇER KARACA, CHP Trabzon Milletvekili Ahmet KAYA, CHP Giresun Milletvekili Necati TİĞLİ, CHP İstanbul Milletvekili Turan AYDOĞAN, CHP İstanbul Milletvekili Gökhan ZEYBEK, CHP İstanbul Milletvekili Emine Gülizar EMECAN, CHP Doğa Haklarından Sorumlu Danışman Cömert Uygur ERDEM ve Gümüşhane il ve ilçe teşkilatı yöneticileri ve üyeleri.

II - GÜMÜŞHANE GEZİSİ ÖNCESİNE AİT ÖN NOTLAR

2019 yılının Temmuz ayında, Gümüşhane ili sınırlarında faaliyet yürüten iki ayrı maden tesisinin faaliyetleri nedeniyle, tesislerin etki alanlarındaki temiz su kaynaklarında kirlilikler oluştuğuna dair haberler basında yer almıştır. Söz konusu iki maden tesisi hakkında bilgi vermekte gerekirse;

Midi Yıldız Bakır-Altın Maden Tesisleri – Yıldızlar Holding

Yıldız Bakır Madencilik firması tarafından işletilen Kurşun-Çinko-Altın madeni zenginleştirme tesisine ait atık barajına atık su basan plastik borunun 17 Temmuz günü saat 19.00 sıralarında kopması neticesinde atık barajına gitmesi gereken atık suyun baraj kenarında temiz yüzey sularının ve yağmur sularının taşınması için yapılmış olan kuşaklama kanalına karışarak söz konusu kanal marifetiyle Midi deresine ulaşmıştır.

Proje yeri, Gümüşhane ile merkezine yaklaşık 45 km uzaklıkta olan Karamustafa köyü sınırlarındadır. Projeye ilişkin şu ana kadar 2 ayrı ÇED olumlu kararı verilmiştir.

KARAR NO	KARAR TARİHİ	PROJENİN ADI	İLİ	PROJE YERİ
1536	18.07.2008	ÇİNKO MADEN OCAĞI, CEVHER ZENGİNLEŞTİRME VE ATIK DEPOLAMA ALANI	GÜMÜŞHANE	MERKEZ KARAMUSTAFA KÖYÜ
2349	1.12.2011	MADEN OCAĞI KAPASİTE ARTIRIMI, CEVHER ZENGİNLEŞTİRME TESİSİ REVİZYONU, SU DEPOLAMA BARAJI ALAN DEĞİŞİKLİĞİ İLE EK ATIK BARAJI	GÜMÜŞHANE	MERKEZ İLÇESİ, KARAMUSTAFA KÖYÜ

Şiran ilçesine bağlı Karamustafa köyü sınırlarında bulunan Yıldızlar Holdinge bağlı Midi Yıldız Bakır Altın Maden Tesislerinde, 17 Temmuz 2019 saat 19:00 sularında, atık barajına atık su basan plastik borunun patlaması sonrasında, tesisin yakınında bulunan Midi deresi başta olmak üzere, temiz su kaynaklarına atık suyu karışmıştır.

Valilik makamı tarafından yapılan incelemelerde, ilk laboratuvar araştırmasında suyun süyanürlü olduğu belirlenmiştir. Valilik makamı, aynı gün içerisinde alınan diğer numunelerde ise, sudaki süyanür oranının ilgili mevzuata göre kabul edilebilir sınırlarda olduğuna dair resmi internet sitesi üzerinden açıklamalar yapmıştır. Gümüşhane Valiliği tarafından olayla ilgili yapılan açıklamada; olayın gerçekleştiği alanda bulunan ve atığın karıştığı Midi Deresinden, saat 22.05'te tesisin kuşaklama kanalından ve saat 23.30'da da Hasköy mevkiinden su numuneleri alındığı, Gümüşhane İl Özel İdaresi tarafından ise 23.30 sularında aynı bölgeden su numunesi alındığı ve aynı gece siyanür içeriği açısından analizleri yapıldığı belirtilmiştir. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne yapılan açıklamada, "Yapılan analizler sonucunda; olayın hemen akabinde atığın karıştığı Midi deresinden alınan numunede toplam siyanür, askıda katı madde ve demir oranlarının Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğindeki ilgili sınır değerlerini aştığı görülmüştür. Ancak aynı akşam tesisin kuşaklama kanalı ve Hasköy civarından alınan numunelerin analiz sonuçlarında ise sınır değerlerinin **aşılmadığı** belirlenmiştir. Atığın karıştığı midi deresinden saat 23.30 da İl Özel İdaresince alınan numuneler de siyanür içeriği açısından özel bir firmada analize tabii tutulmuş ve sınır değerlerin **altında olduğu** tespit edilmiştir. Ayrıca olayın yaşandığı tarihin ertesi günü saat 12.00'de atığın karıştığı Midi deresinden yetkilendirilmiş laboratuvar tarafından kontrol amaçlı su numunesi alınmış olup yapılan analiz sonucunda Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğindeki ilgili sınır değerlerinin **aşılmadığı** tespit edilmiştir" ifadeleri kullanılmıştır.

Yıldız Bakır-Altın Madencilik'in 2018'de ekonomik kriz nedeniyle kısa süre ile faaliyetlerini durdurduğu, sonrasında tekrar çalışmalara başladığına dair haberler bulunmakta. 12 Ocak 2019 tarihli bir haberde; madende çalışan 150 işçinin, 3 aydan bu yana aylıklarını alamadıkları ve tazminatsız işten çıkarılmak istendikleri için eylem yaptıkları belirtilmiştir.¹ Aynı firmayla ilgili 2011 tarihli haberlerde ise, ücretlerini almayan işçilerin iş yavaşlatma eylemi yaptıkları belirtilmiştir.²

Proje sahibi Yıldızlar SSS Holding, Kütahya Gümüşköy'de 2011'de atıf barajı çöken Eti Gümüş AŞ'nin de sahibi. Siyanür havuzları için oluşturulan setlerin çökmesinin, "genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması" iddiasıyla, Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada 3 şirket yetkilisine 3'er ay hapis cezası verilmiştir. Siyanür havuzlarındaki suyu Kütahya Dulkadir Köyü şebeke hattına yönlendirip hayvanlar ile insanları zehirleyen Eti Gümüş şirketinin 4 yetkilisine bilinçli taksirle çevreyi kirletmek suçundan 1 yıl 10 ay hapis cezası verilmiştir.³

Mastra Altın Madeni - Koza Altın İşletmeleri A.Ş.

¹ <http://www.yenihaberden.com/gumushanede-maden-iscilerinden-eylem-814592h.htm>

² <https://www.haber3.com/guncel/gumushanedeki-yildiz-bakirda-isciler-is-yavaslatma-eyleminde-haberi-976221>

³ <https://www.birgun.net/haber/kutahya-siyanur-davasinda-karar-eti-gumus-yetkililerine-odul-gibi-ceza-117114>

TMSF tarafından işletilen Koza Madencilğe ait Mastra isimli maden tesisinde ise, tesisin etki alanı içerisinde bulunan Dibekli Köyü'nde içme suyundan kaynaklı zehirlenme vakıaları yaşanmış, kısa bir süre içerisinde 192 vatandaşımız zehirlenme şikayetiyle hastanelere başvurmuştur. Gümüşhane İl Sağlık Müdürlüğü tarafından olay ile ilgili yapılan açıklamada, Dibekli Köyü Topluca Mahallesinde 8 Temmuz 2019'da alınan numunelerin analiz sonucuna göre yüksek oranda bakteri (E. Coli ve Koliform) tespiti yapıldığından kuyu suyu içerisine kanalizasyon suyu sızma ihtimalinin olduğu düşünülmekte olup bu nedenle söz konusu kuyu suyundan asla depoya su verilmelidir açıklaması yapılmıştır.⁴

2009 yılında faaliyete geçen maden tesisinin faaliyetleri, FETÖ bağlantısı nedeniyle 2014 yılında durdurulmuş. Şirketin TMSF'ye devri sonrasında, 2017 yılı itibarıyla çalışmalar tekrar devam etmiştir.

Mastra altın yatağı, Gümüşhane şehir merkezinin 9 km kuzeybatısındadır. Gümüşhane'ye bağlı Demirkaynak köyündeki Koza Altın şirketine ait Mastra altın madeni ocağından çıkarılan cevher, siyanür havuzlarında ayrıştırılıyor. Demirkaynak köyünün 2.5 kilometre uzaklığında bulunan Dibekli köyü 1100 metre, siyanür havuzları 1143 metre, maden işletmesi ise 1400 metre yükseklikte yer alırken siyanür havuzlarının hemen altından geçen bir dere, Dibekli köyü içinden geçmektedir.

Koza Altın İşletmelerinin, Gümüşhane ili sınırlarında ÇED Olumlu alan projeleri;

KARAR NO	KARAR TARİHİ	PROJENİN ADI	İLİ	PROJE YERİ
1301	25.07.2007	ALTIN MADENİ	GÜMÜŞHANE	MERKEZ
2447	7.03.2012	MASTRA ALTIN MADENİ KAPASİTE ARTIŞI	GÜMÜŞHANE	MERKEZ İLÇESİ, DEMİRKAYNAK MEVKİİ
4341	28.10.2016	MASTRA ALTIN MADENİ ADT-III	GÜMÜŞHANE	MERKEZ İLÇESİ, DEMİRKAYA MEVKİİ
4789	5.10.2017	ALTIN-GÜMÜŞ MADENİ AÇIK OCAK İŞL.	BAYBURT - GÜMÜŞHANE	MERKEZ İLÇESİ, ERENLER MAH.
4826	1.11.2017	İR: 61833 ALTIN - GÜMÜŞ - DEMİR OCAĞI	GÜMÜŞHANE	KÜRTÜN İLÇESİ
5466	12.04.2019	S: 200809842 KOMPLEKS CEVHER (Au, Ag, Cu) MADENİ AÇIK OCAK İŞLETMESİ	GÜMÜŞHANE	TORUL İLÇESİ, KIZILÇATAM VE DEMİRKAPI KÖYÜ

Koza Altın'a ait siyanür havuzlarının yakınındaki Dibekli köyünde 192 kişi zehirlenme şikayetine sağlık kurumlarına başvurmuş ve tedavi görmüştür. Zehirlenme olan köy ile ilgili, 2014 yılında maden faaliyetleri durdurulduktan sonra Sabah gazetesi tarafından haberde; *"Son 5 yıldır zehir içtiklerini, zehir yediklerini, zehir soluduklarını anlatan köylüler, madendeki siyanür havuzundan bırakılan atıklar nedeniyle köpüklü akan dereden bahçelerini sulamak zorunda kaldıklarını, bu suyun da bütün ürünlerinin kökünü kuruttuğunu söyledi. Daha birkaç yıl öncesine kadar yılda ortalama 7 ton elma*

⁴ Gümüşhane Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'nün 10.07.2019 tarih E38032705-360.01-E.5471 sayılı yazısı

Gülizar BİÇER KARACA

Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı

Tel: (0312) 207 4064 Faks: (0312) 207 4066

e-posta: gulizar.bickerkaraca@chp.org.tr

CHP Genel Merkezi Anadolu Bulvarı No: 12 Söğütözü 06520 Ankara

www.chp.org.tr

toplanan köyde şimdi yemeye elma bulunamadığını anlattılar. Artık elma satamayan köylülerin bahçelerine ektikleri fasulye, patates, soğan, domates ise, toprak zehirlendiği için daha büyümeden çürüyor. Her biri binlerce lira zarar ettiklerini söyleyen köylüler, köyün başlıca geçim kaynaklarından arıcılığın da maden yüzünden bittiğini kaydetti.”⁵

Söz konusu proje bir takım kamu teşviklerden faydalandırılmaktadır. Gümüşhane'nin, 5084 sayılı kanunca Yatırımların ve İstihdamın Teşviki kapsamında sayılan iller arasında olması dolayısıyla, şirket aynı yasa çerçevesinde sigorta primi işveren hissesi teşvikinden yararlanılmaktadır. Tüm işyerlerinde 5510 sayılı yasaya dayalı %5'lik sigorta primi işveren hissesi teşvikinden yararlanılmaktadır. ⁶

Dönemin Gümüşhane Valisi Okay Memiş proje ile ilgili açıklamalarında, projeyi destekleyici nitelikte konuşmalar yapmış. Örneğin, 2017 yılındaki açıklamasından bir alıntı: ⁷

Vali Memiş, Mastra Altın Madeni'nin 3,5 yıl aranın ardından altın üretimine başladığını anlatarak, "Ülke ekonomisine çok büyük değer katacak. Bu işletmenin yaklaşık 400 çalışanı var. Madenlerimizi çok önemsiyoruz. Kent olarak Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, hükümetimizin çevreye duyarlı madencilik politikasıyla ülke ekonomimize katkıda bulunmaya devam ediyoruz." dedi.

III - SAHA GÖRÜŞMELERİNE İLİŞKİN NOTLAR

Midi Yıldız Bakır Altın Maden Tesislerinde Yapılan Görüşmelere Ait Notlar

Şirket yetkilileri ile ilgili yapılan görüşmelerde, şirketi temsilen heyetimizi ağırlayan kişi tarafından yaşanan boru patlaması iddiasının doğruluğu teyit edilmiştir. Şirket temsilcisi, boru patlamasının gerçekleşme nedeni ile ilgili bilgileri olmadığını, patlama sonrasında olaya müdahale etmeye çalıştıklarını, ancak olayı öğrenme anlarına kadar olan süre içerisinde boru patlaması sonrasında atık sularının bir kısmının tesis yakınındaki Midi Deresi'ne ulaştığını aktarmıştır. Patlama sonrasında maden tesisinin faaliyetlerini durdurduklarını, yaşanan vakianın nedeni ya da sorumluları ile ilgili bir incelemeleri olmadığını, hukuki süreç başlatmadıklarını iletmiştir. Boru patlaması vakiası sonrasında çevreye saçılan atık sular ile ilgili Valilik tarafından numuneler alındığı, ilk tahlilde Midi deresinden alınan numunede toplam siyanür, askıda katı madde ve demir oranlarının Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğindeki ilgili sınır değerlerini aştığı, ancak aynı saat 23.30 ve bir sonraki gün saat 12:00'de alınan su

⁵ <https://www.sabah.com.tr/gundem/2014/02/18/alacaklarini-aldilar-koy-enkaza-dondu>

⁶ <http://kozaaltin.com.tr/upl/ka-faaliyet-2018-06.pdf>

⁷ <http://www.gumushane.gov.tr/koza-altin-isletmeleri-35-yil-aradan-sonra-yeniden-uretime-gecti>

Gülizar BİÇER KARACA

Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı

Tel: (0312) 207 4064 Faks: (0312) 207 4066

e-posta: gulizar.bickerkara@chp.org.tr

CHP Genel Merkezi Anadolu Bulvarı No: 12 Söğütözü 06520 Ankara

www.chp.org.tr

numunelerinde, sudaki siyanür oranının ilgili mevzuatlardaki sınır değerlerinin altında olduğu aktarıldı.

Karamustafa Köyünde Yapılan Görüşmelere Ait Notlar

Midi Yıldız Bakır Altın Maden Tesisleri Gümüşhane Şiran İlçesi'ne bağlı Karamustafa Köyü sınırlarında faaliyet yürütmektedir.

Gümüşhane ile merkezine yaklaşık 45 km uzaklıkta olan Karamustafa köyünde yapılan görüşmelerde, Karamustafa köyü muhtarı Tuncer Çelik, olay günü Midi Yıldız Bakır Altın Maden Tesislerinde gerçekleşen boru patlamasından haberdar olduğunu ve maden tesisine giderek suyun temiz su kaynaklarına ulaşmasını engellemeye çalıştığını ileri sürdü. Muhtar Tuncer Çelik'in iddialarında, olay günü işletme müdürünün izinli olduğu, vekaleten yerine bakan yetkililerin olaya müdahalede bulunmadıklarını ve boru ile ilgili herhangi bir önlem ya da onarım eylemi gerçekleştirmediklerini belirtmiştir. Muhtar Tuncer Çelik, olay yerine saat 19:00 sularında gittiğini, patlama olayının 2-3 saat öncesinden başladığını ve olay yerine vardığında atık suyun Midi Deresi'ne ulaşmış olduğunu aktardı.

Karamustafa Köyü'nde yapılan mülakatlarda; köydeki tarımsal verimliliğin düştüğü, köydeki özellikle tarımsal ürünlere "siyanürlüdür" önkabulü ile yaklaşıldığı aktarılmıştır. Yıldızlar Maden isimli firmanın, köy halkı ile istihdam ve ticari ilişkiler üzerinden ilişki kurmaya çalıştığını ancak, istihdam ettiklerinin ücretlerini düzenli olarak ödemediğinden, madenden kaynaklı moloz, taş vb. atıkların taşınması işi için hizmet almak üzere SS 19 No'lu Tarsun Dağı Taşıyıcılar Kooperatifi'nin kurulmasına öncülük ettiği ancak hizmet aldığı kişilere düzenli ödemelerde bulunmadığından, köydeki esnaflardan alışveriş yaptığı ancak borçlarını düzenli ödemediğinden yakınlardan, firmanın kendilerini borçlandırmaktan başka bir etkisinin olmadığını, firmanın Gümüşhane'nin iktisadi yaşantısına bir katkısı olmadığından yakındılar.

Koza Altın İşletmeleri A.Ş. Mastra Altın Maden Tesislerinde Yapılan Görüşmelere Ait Notlar

Koza Altın İşletmeleri A.Ş. Mastra Altın Maden Tesislerinde şirket temsilcileri ile yapılan görüşmelerde, şirket temsilcileri Dibekli Köyü Topçu mahallesinde yaşanan toplu zehirlenme vakasının kendi maden tesislerinin çalışmalarından kaynaklanmadığını, "kanalizasyon" kaynaklı bir kirliliğe dayandığı yönünde yorumda bulunmuşlardır.

Mastra maden yetkilisi, 17 Temmuz 2019'da Midi Yıldız Bakır Altın Maden Tesislerinde yaşanan boru patlaması olayı sonrasında, Gümüşhane Valiliği'nin olay yerinden aldığı numuneleri Mastra Altın Maden Tesislerindeki laboratuvarlarda analiz yaptırtıldığını, laboratuvarlarında sadece siyanür oranı yönünden ölçüm yapabildiklerini iletmiştir.

Şirket temsilcisi, gezi heyetince yönetilen, 192 kişinin zehirlenme vakıası ile ilgili olayda, Dibekli Köyü Topçu mahallesinin içme sularıyla ilgili analiz yapıp yapmadıkları sorusuna hayır cevabını vermiştir.

Şirket temsilcisi, gezi heyetince yöneltilen, maden tesisinin etki sahası içerisindeki yerleşim yerlerinde yaşayan vatandaşların maden tesisi ile ilgili şikayetlerin neden kaynaklandığına ilişkin sorulara ise; köylülerin bilmeme, maden tesisinden menfaat temin edememe nedeniyle anılan refleksleri sergiledikleri yanıtını vermiştir.

İkisu Köyü Hamitler Mahallesinde İkamet Eden Bir Vatandaşa Yapılan Mülakata İlişkin Notlar

İkisu Köyü Hamiler Mahallesinde yaşadığını belirten bir vatandaşımız, Mastra maden tesislerinin civarda yaptığı sondaj çalışmaları nedeniyle, köylülerinin içme ve sulama sularını temin ettikleri su kaynaklarının kurduğundan yakınmıştır. Durumla ilgili Gümüşhane Valiliği'ne iki kez dilekçe ile başvuru yaptığını ileten vatandaşımız, Valilik yetkililerinin bir kez olay mahalline gelip incelemede bulunduğunu, Mastra Maden firmasının civardaki bir dereden İkisu Köyü Hamitler köyüne sulama suyu sağladığını belirtmiştir. Yakınmada bulunan vatandaşımı, köyün içme suyunun ise köy sınırlarındaki başka bir kaynaktan alınmaya başladığını aktarmıştır.

Dibekli Köyü Topçular Mahallesinde Yapılan Görüşmelere Ait Notlar

Dibekli Köyü Topçular Mahallesinde yurttaşlar ile yapılan mülakatlarda; köylüler Mastra ve Yıldız isimli firmalara ait iki maden tesisinin de etkisi altında olduklarını ve kendilerinin, hayvanlarının ve tarım alanlarının bahsedilen maden faaliyetleri nedeniyle zarar gördüğünü belirtmişlerdir. Tarımsal verimliliğin önceki yıllara göre düştüğünü belirtilen köylüler bir kısım tarımsal ürünlerin artık yetişmemeye başladığını iletmışlerdir.

Temmuz ayı başında 192 kişinin içme suları nedeniyle zehirlenerek hastanede tedavi gördüğünü, zehirlenme vakıalarının halen devam ettiğini belirten köylüler, zehirlenme vakıaları sonrasında yetkili kamu kurumlarının yaşanan toplu zehirlenme vakıalarıyla yeteri kadar ilgilenmediğinden, olayın gerçek sebebinin araştırılmadığından, kesin tanı koyma iradesi gösterilmediğinden, "kanalizasyondan olabilir" şeklinde muğlak bir ifade ile olayın geçiştirilmek istendiğinden, olayın sorumlularıyla ilgili hukuki işlemler yürütülmediğinden yakınmışlardır.

Köy nüfusunun büyük bir kısmının kışları, Gümüşhane merkezde kaldıklarını, Mart ayında Dibekli köyüne gelen bir yurttaşın dere kenarında bulunan tarlasında 4 ya da 5 tane ölü serçe kuşu bulduğunu ve yetkili kuruluşlara incelemeye götürmek düşüncesiyle bir poşete koyarak tarlasında bıraktığını ancak, bir sonraki gün tarlasına gittiğinde serçenin cansız bedenini bulamadığını ölü bir tilki bedeniyle karşılaştığını aktarmıştır.

Geçtiğimiz Temmuz ayının başında, Gümüşhane köyündeki Dibekli köyünde 192 kişinin içme suyu nedeniyle zehirlendi, Valilik ve şirket bu kirliliği “kanalizasyon” gerekçesine dayandırmıştır.

Köy halkının, söz konusu maden tesislerinde çalışmak zorunda bırakıldıklarından yakınan bir yurttaş, geçtiğimiz bir oğlunun (31 yaşında) siyanür zehirlenmesi nedeniyle yaşamını yitirdiğinden, ancak sorumlular hakkında hiçbir yasal işlem yapılmadığından bahsetmiştir. Yakınmada bulunan yurttaş, oğlunun ölümü sonrasında düzenlenen Adli Tıp raporunu heyet ekibi ile paylaşmıştır. Paylaşılan bilgilerden, **Yıldız Maden tesislerinde çalışan Rıdvan Doruk isimli yurttaşın 05.09.2019’da yaşamını yitirdiği, Adli Tıp Kurumu Trabzon Kurum Başkanlığı’nın Morg İhtisas Dairesinin 25.01.2019 tarihli ve 2018/4526/914/314 sayılı Otopsi raporunda “kişinin ölümünü siyanür intoksiyasyonu sonucu meydana gelmiş olduğu” kanaatinin bildirildiği, yaşanan ölüm vakası ile ilgili yapılan soruşturmada Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 11.02.2019’da kovuşturmayaya yer olmadığı kararı⁸ verildiği, karara yapılan itirazın ise Gümüşhane Sulh Ceza Hakimliği tarafından reddedildiği⁹ görülmüştür.**

IV. GÜMÜŞHANE ve MADEN ÜZERİNE DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Gümüşhane bölgesi, yüzlerce yıldır madencilik yapılan bir havzadır. Buradaki madenlerde çalışan işçilerin, çalıştırılmak üzere başka şehirlerdeki madenlere de götürüldüğü bilinilmektedir.

Günümüzde de madencilik, bölgede temel bir istihdam kaynağı olarak görülmekte; yerel ve ulusal bürokrasi tarafından da bu projeler bölgeye getirilmiş bir kamu yatırımı olarak lanse edilmektedir. Aşağıda verilecek bilgilerde de görüleceği üzere madenci firmalar, devlet teşvikleri ile Gümüşhane’ye getirilmektedir. Gümüşhane ve Kelkit vadisi böyle bir doğa katliamı ile başbaşa bırakılmaktadır.

Koza Madenlerinin kapatılma sürecinde, şirket sahibi ile hükümet arasındaki çekişmede nasıl ki bu madenin yarattığı kirlilik önplana çıkarılmıştır. Bugün de aynı kirlilik daha da büyük zararlar doğurarak devam etmektedir. Temmuz ayında yaşanan zehirlenmeler de bunun bir göstergesidir. 192 vatandaşımızın, bu maden firması nedeniyle zehirlenmesine karşın, Gümüşhane Valiliği’nin bu konuda tek bir açıklama yapmaması manidardır. Ayrıca, Yıldız madenden kaynaklı kirlilikle ilgili laboratuvarından inceleme yapan bu firmanın kendisinden kaynaklı toplu zehirlenme vakıaları ve kirlilik iddiaları ile ilgili herhangi bir analiz, laboratuvar incelemesi yaptırmadığı yönündeki iddiaları da çelişkilidir.

⁸ Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 11.02.2019 tarih 2018/2571 Soruşturma, 2019/226 Karar sayılı kararı

⁹ Gümüşhane Sulh Ceza Hakimliği 2019/205 Değişik İş sayılı ve 11.03.2019 tarihli kararı

Yıldız Bakır Madencilik firması maden tesisine ait atık barajına atık su basan plastik borunun 17 Temmuz günü saat 19.00 sıralarında kopması neticesinde atık barajına gitmesi gereken atık suyu baraj kenarında temiz yüzey sularının ve yağmur sularının taşınması için yapılmış olan kuşaklama kanalına karışarak söz konusu kanal marifetiyle Midi deresine ulaşmıştır. Bu firmanın, Kütahya'da 2011 yılında baraj çökmesi ve sonraki günlerde siyanürün civardaki köylerin sularına sızması, insanların zehirlenmesi, hayvanların telef olması gibi olaylara sebebiyet veren Eti Gümüş AŞ'yi de işlettiğini biliyoruz. Kütahya'da bu olaylar nedeniyle şirket yetkilileri ceza almışlardır.

Gümüşhane'de faaliyet gösteren Gümüştaş isimli madencilik firmasının Niğde Ulukışla Maden Köyü'nde bulunan maden arama tesislerindeki faaliyetleri nedeniyle, Maden Köyü'nün suyunda arsenik çıktığına dair Hıfzısıhha raporları bulunmaktadır.

Kent halkına istihdam yaratan bir yatırım olarak sunulan maden faaliyetleri ile ilgili Gümüşhane Üniversitesi tarafından yapılan SWOT analizinde, "Nüfusun az ve madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi için kalifiye eleman ihtiyacının il sınırları içinden karşılanamaması, bu nedenle de il dışından işçi istihdam edilmesi, istihdam edilen bu işçilerin elde ettikleri kazançları il sınırlarında yaşamlarını devam ettirebilmesi için yeterli gelmemesi, Gümüşhane'nin madencilik potansiyeli açısından zayıf noktaları arasında sayılmıştır.¹⁰

Mastra Altın Madeni işletme bünyesinde % 85'i (313'ü) bu yöreden olmak üzere toplam 486 kişi istihdam edilmektedir. Gümüştaş isimli maden işletmesi, şirket bünyesinde çoğunluğu bu yöreden olmak üzere yaklaşık 100 kişi istihdam etmektedir. Yıldızlar Bakır Maden ise, şirket genelinde toplam 400 kişi istihdam edilmektedir.¹¹

İlin en önemli akarsuları Harşit Çayı ve Kelkit Çayı bugün maden faaliyetlerinin tehditi altındadır. Oysa ki Gümüşhane tarım potansiyeli yüksek bir yerdir. Tarihi, doğal ve kültürel zenginlikleriyle turizm potansiyeli taşımaktadır. Buna rağmen, maden yatırımları böyle bir istihdam ve geçim alanı olarak sunulmakta, Gümüşhaneliler maden sahalarında işçi olmaya zorlanmaktadır. Maden firmaların istihdam sayıları incelendiğinde, tüm bölgenin iş ihtiyacını karşılayamayacağı görülecektir. Nitekim, Gümüşhane'nin yoğun göç veren iller arasında olması bunun göstergelerindedir. Diğer yandan, bu işletmelerdeki kalifiye eleman ihtiyaçları, istihdamda il dışından işçilerin de tercih edilmesine neden oluyor.

Gümüşhane ilinde 2012 yılı itibariyle aktif olarak çalışan firmalar ve bunların yanında küçük ölçekli madencilik diğer kollarında faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır. Dar bir coğrafyada bu kadar çok firmanın aynı anda faaliyette bulunması, çevrede yaşanan kirlilikleri daha da artırmaktadır. Bölge bazında kümülatif etki değerlendirilmesi kaçınılmazdır.

¹⁰ Gümüşhane İli SWOT Analizi, İstanbul, Haziran 2013,

<http://kutuphane.gumushane.edu.tr/media/uploads/kutuphane/files/swot-analizi-1.pdf>

¹¹ Gümüşhane İli SWOT Analizi, İstanbul, Haziran 2013,

<http://kutuphane.gumushane.edu.tr/media/uploads/kutuphane/files/swot-analizi-1.pdf>

Gülizar BİÇER KARACA

Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı

Tel: (0312) 207 4064 Faks: (0312) 207 4066

e-posta: gulizar.bickerkara@chp.org.tr

CHP Genel Merkezi Anadolu Bulvarı No: 12 Söğütözü 06520 Ankara

www.chp.org.tr

Diğer yandan, bölgedeki maden tesislerine yönelik kamusal denetimin zayıf olması, siyanür zehirlenmesi ile ölen bir yurttaşla ilgili yargı organlarınca etkili soruşturma yürütülmemesi gibi örnekler yurttaşların maden firmaları ile kamu kurumları arasında bir işbirliği olduğuna ve kendilerini bu ilişki ağı dışında kalmalarından dolayı “sahipsiz” bırakıldıklarına yönelik yakınmalarına sebep oluyor.

Sağlık Etki Değerlendirmesi Yapılmalıdır

Gümüşhane’de sağlık etki değerlendirilmesi yapılabiliriz. Kentin tüm potansiyelleri, kamu sağlığı ve başka kriterler üzerinden Gümüşhanelilerin, kendilerine karşı pompalanan maden yatırımlarına ihtiyaçlarının olup olmadığını görebilmek için bir fırsat yaratacaktır.

Gümüşhane’nin Tarımsal Potansiyelleri Güçlendirilmelidir.

Gümüşhane Tarım ve Orman İl Müdürlüğü’nün 2018 yılı verilerine göre Gümüşhane’de toplam 149.007 hektar tarım arazisi mevcut olup bunun %28,64’ünde tarla tarımı yapılmaktadır. Kullanılmayan tarım arazilerinin oranının %55,93 gibi yüksek bir rakam olmasıdır.¹² Kurumun, 2015 yılı verilerine göre ise, toplam tarım arazisi 113.685 hektar olup %39,9’unda tarla tarımı yapılmaktadır. 2015 yılında kullanılmayan tarım arazilerinin oranı %40,05 Nadas arazilerinin oranı ise % 17,6 tir.¹³

Görüldüğü üzere, 2015 yılı ile 2019 yılları arasında ilin tarım arazisi alanlarının artmasına karşın, tarla tarımı yapılan arazi oranlarında düşüş yaşanmıştır.

Gümüşhane Tarım ve Orman İl Müdürlüğü’nün 2018 yılı verilerine göre Gümüşhane ilinde 42.678 ha. alan da tarla bitkileri ekimi yapılmakta olup tarım arazileri içerisindeki oranı ise % 28,64’dür. Gümüşhane ili genelinde endüstri bitkilerinin tarım arazileri içerisindeki payı ekiliş alanı olarak %0,73’tür. Gümüşhane genelinde tarım arazileri içerisinde baklagil tarımının payı %4,97’dir. Hayvansal üretimin gelişmiş olduğu ülkelerde yem bitkileri tarımı, ekili alanların %25-30’unu teşkil ederken bu oran ilimizde %28,56’dır. Türkiye genelinde meyve üretimi yapılan alanlar tarım alanlarının %8,39’unu oluşturmaktadır. Gümüşhane’de ise bu oran %1,13’dür. İlde genel olarak vişne, elma, armut, dut üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda ceviz üretimi de yaygınlaşmaya başlamıştır. İlde vişne, elma ve ceviz yetiştiriciliğinin geliştirilmesi için uygun potansiyel vardır. Meyve üretimi daha çok öz tüketime yönelik olarak yapılmaktadır¹⁴

Gümüşhane’de 2018 yılı sonu itibariyle 3973 kişi Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlıdır.¹⁵

¹² <https://gumushane.tarimorman.gov.tr/Belgeler/2018/calisma%20raporu.pdf>

¹³ <https://gumushane.tarimorman.gov.tr/Belgeler/2018/calisma%20raporu.pdf>

¹⁴ <https://gumushane.tarimorman.gov.tr/Belgeler/2018/calisma%20raporu.pdf>

¹⁵ <https://www.haberturk.com/gumushane-haberleri/69708619-gumushanede-tarim-sektoru-il-genel-meclisinde-masaya-yatirildikomisyona-rapor-hazirladi>

Gülizar BİÇER KARACA

Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı

Tel: (0312) 207 4064 Faks: (0312) 207 4066

e-posta: gulizar.bickerkaraca@chp.org.tr

CHP Genel Merkezi Anadolu Bulvarı No: 12 Söğütözü 06520 Ankara

www.chp.org.tr

Karamustafa ve Dibekli Köylerinde dinlenen vatandaşlarımız, madenlerden çevreye yayılan toz ve kirleticiler nedeniyle arıcılık ve bal üretim faaliyetlerinin eskisi gibi yapılamadığı, bölgede bal üretiminin çok düştüğünü ve maden kaynaklı toz ve kimyasallar nedeniyle arı ölümlerinin olduğunu ve bu nedenle arıların meyve ve sebze çiçeklerini dölleme faaliyetlerini yapamadıkları için meyve sebze verimlerinde eskiye göre ciddi düşüşler olduğunu, bu ürünleri satarak geçinen köylülerin büyük mağduriyetler yaşadıklarını aktarmışlardır. Yetiştirdikleri tarımsal ürünlerin, bölgedeki pazarlarda önyargı ile karşılanıyor ve “siyanürlüdür” denilerek alınmadığından söz etmişlerdir. Gümüşhane'nin tarımsal yönden verimliliğini aktaran il sakinleri, pestil, köme gibi ürünlerin il dışına ve yurtdışına yüksek bir oranda gönderildiğini iletmışlerdir.

Maden firmaların, istihdam ve ticari ilişki kurma vaatleri, Karamustafa köyündeki örnekler ile boşa düşmüştür. Köylüler kamyon aldırılarak, taşımacılık kooperatifi kuruyor. Köydeki esnaftan alışveriş yapılarak, köyün ekonomisine katkı sunulacağı vaadedilmiş, ancak maden firması bahsedilen yöntemlerle girdiği bütün ekonomik ilişkilerde, köylüleri ekonomik buhrana sokmuştur. Çünkü, köylülere paraları düzenli bir şekilde ödenmemiştir. Uzun süredir, alacaklarını tahsil edemeyen köylüler var.

Tüm bu veriler dikkate alındığında, ildeki madencilik faaliyetleri ve diğer kirletici faaliyetler ilin ekonomik potansiyellerinin çok da doğru kullanılmadığını ortaya koymaktadır. Madenlerde istihdam edilen toplam işçi sayısı ile ilin Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı toplam kişi sayısı ve göç nedeniyle başka şehirlerde yaşayan nüfusu birlikte değerlendirildiğinde; madencilik faaliyetlerinin Gümüşhane ilini ekonomik olarak “ihya” etmediği, aksine mevcut potansiyellerinden faydalanmasını engellediği görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Vatandaşlar, Kamunun Aktif Denetleme İşlevini Güçlendirmelidir

Gümüşhane Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün hazırladığı Gümüşhane İli 2017 Yılı Çevre Durum Raporunda, Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar konusunda veri bulunmadığından söz edilmiştir. Raporun, tehlikeli ve tehlikesiz atıklar kısmında, maden firmaları ile ilgili bir değerlendirme yoktur. 2017 yılında, ildeki maden projeleri ile ilgili 21 ÇED Gerekli Değildir, 4 ÇED Olumlu kararı verilmiştir. Hava Su Toprak Atık Kimyasallar Gürültü ÇED konularında olmak üzere, toplam 155 şikayet geldiği söylenilmektedir. 2017 yılı içinde İl Müdürlüğü tarafından uygulanan **idari yaptırım bulunmamaktadır**. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları İlimizde tesislere verilen **faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır**.

Yukarıda da söz edildiği üzere, Valilik il'deki siyanür ile ilgili su analizlerini yine ilde faaliyet gösteren maden firmalarına ait laboratuvarda yürütmektedir. Denetleme yetkisi kamu eliyle yürütmesi gereken bir yetkidir. Bu nedenle de, ildeki siyanür, arsenik vb. kirletici kimyasalların artmasına neden olan özel bir şirkete ait laboratuvarın verileri şüpheli verilerdir. Şayet Valilik makamının bu verileri esas alarak açıklama yaptıysa, kamunun tarafsızlığına gölge düşürmüştür.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL MERKEZ

Yurttaşlar, yakınmalarına sebep olan vakıalarla ilgili dilekçe haklarını kullanmakta ancak bir netice alamadıklarından, daha vahimi çoğu zaman kamu kurumlarının dilekçelerine bir yazılı cevapta dahi bulunmadığından söz etmekte.

Hükümet ilişkileri ile var olan ve bölgeyi her geçen gün daha da yaşanmaz hale getirecek faaliyetlere karşı yurttaşların yasal haklarını daha aktif kullanması, kamusal yükümlülüklerini yerine getirmeyen kamu görevlilerini yerine getirmelerini sağlamaya yönelik olmalıdır.

Bu nedenle, yurttaşın kamunun denetim yapmasını sağlayacak yurttaşlık hakları ile ilgili bilgilendirici çalışmalar yürütülerek, yurttaşların çevresel karar alma süreçlerine aktif katılımı sağlanmalıdır. **20.08.2019**

Gülizar BİÇER KARACA

CHP Doğa Haklarından Sorumlu
Genel Başkan Yardımcısı,
Denizli Milletvekili,

Ahmet KAYA

CHP Trabzon Milletvekili

Turan AYDOĞAN

CHP İstanbul Milletvekili

Necati TIĞLI

CHP Giresun Milletvekili

Emine Gülizar

EMECAN

CHP İstanbul Milletvekili

Gökân ZEYBEK

CHP İstanbul Milletvekili

Gülizar BİÇER KARACA

Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı

Tel: (0312) 207 4064 Faks: (0312) 207 4066

e-posta: gulizar.bickerkara@chp.org.tr

CHP Genel Merkezi Anadolu Bulvarı No: 12 Söğütözü 06520 Ankara

www.chp.org.tr